

Medlemsblad for „Naturhistorisk Forening for Jylland“, „Naturhistorisk Forening for Sjælland“ og „Naturhistorisk Forening for Lolland-Falster“.

REDAKTION:

A. C. JENSEN-HAARUP, ALBERT JENSEN, P. ESSEN-PETERSEN.

I KOMMISSION HOS LEHMANN & STAGE, KØBENHAVN.

SILKEBORG NY BOUTRYKKERI — JOHANSEN & JØRGENSEN

DANMARKS FAUNA

Illustrerede Haandbøger:

H. F. E. Jungersen:
Krybdyr og Padder. -
1 Kr. 60 Øre.

K. Stephensen:
Storkrebs. I. Skjoldkrebs.
2 Kr. 75 Øre.

C. M. Steenberg:
Bløddyr. I. Landsnegle.
3 Kr. 50 Øre.

C. V. Otterstrøm:
Fisk.
I. Pigfimmelisk 3 Kr. 25 Ø. II. Blødfimmelisk
5 Kr. 50 Øre. III. Tværmunde 2 Kr. 75 Øre.

Herluf Winge:
Pattedyr.
2 Kr. 50 Øre.

P. Esben-Petersen:
Ørentviste, Kakerlaker, Græshopper.
75 Øre.

Guldsmede, Døgnfluer, Slørvinger.
2 Kr. 60 Øre.

Vaarfluer.
3 Kr. 50 Øre.

A. C. Jensen-Haarup:
Tæger.
4 Kr. 50 Øre.

J. C. Nielsen:
Gravehvepse og Gedehamse.
1 Kr. 60 Øre.

Bertram G. Rye:
Biller. I. Løbebiller.
2 Kr. 50 Øre.

K. Henriksen:
Biller. II. Pragtiller og Smeldere.
1 Kr. 80 Øre.

A. C. Jensen-Haarup og K. Henriksen:
Biller. III. Træbukke.
1 Kr. 75 Øre.

J. C. Nielsen og K. Henriksen:
Træ- og Bladhvepse.
3 Kr. 75 Øre.

A. Klöcker:
Dagsommerfugle.
2 Kr.

A. Klöcker:
Natsommerfugle.
I. Del 2 Kr. 25 Øre, II. Del 4 Kr. III. Del 3 Kr. 25 Øre.
IV. Del 1 Kr. 50 Øre.

Indbundne Eksemplarer koster 60 Øre mere pr. Bind.

Under Forberedelse er bl. a.:

R. Hørring:
Fugle I.

Victor Hansen:
Snudebiller.

Faas i alle Boglader.

G. E. C. GADS FORLAG

Danmarks Cikader.

Af A. C. Jensen-Haarup.

(Fortsat fra S. 104. Aarg. 1917).

Sidelapperne, og i det hele sidste Rygsegment, rager lidt ud over Genitalpladerne; Bagranden af ♀'s sidste Bugskinne mangler tydelige Smaatænder i Midten. L. $4\frac{1}{2}$ —5 mm.

Sjælden; paa Fyr; Tidsvilde (Chr. Engelhart).

7. Slægt. *Cicadula* Zett.

Ligner *Thamnotettix*, men Forryggens Forrand mindre fremadbuget, og Bagranden kun svagt indbuget, medens dens Sider er noget længere. Hovedet over Øjnene ikke tydelig bredere end Forryggen, undertiden endog smallere end denne.

De hos os altid fuldvingede Arter opholder sig paa lave Planter paa meget fugtig Bund eller endog paa Vandplanter; en enkelt, noget afvigende Art forekommer paa Pil.

Oversigt over Arterne.

1. Stor, mindst 5 mm lang, Art med ensfarvet lysgrønlig Overside (kun Issen med 2 vidt adskilte, sorte Prikker) 1. *punctifrons* Fall.
- Noget mindre eller meget mindre, helt anderledes farvede Arter 2.
2. Forholdsvis stor (ca. $4\frac{1}{2}$ mm lang) Art med stedvis blaaligt Skær paa Oversiden og mørk- eller dog brunligfarvede Ribber paa Halvdækvingerne 2. *cyanæ* Boh.
- 3—4 (sjælden indtil 5) mm lange Arter, hvis Overside aldrig er blaalig (men vel nu og da noget grønlig) og hvis Halvdækvinger har blege Ribber 3.
3. Forkroppen klart orangegul, med sorte Prikker eller Pletter paa Oversiden. Ofte er det meste af Kroppen og Halvdækvingerne ligeledes orangegul 3. *septemnotata* Fall.
- Klar orangegul Farve ikke tilstede. Oversiden med eller uden mørke Skygger paa grønlig- eller graaliggul Bund, men Issen altid mere eller mindre sorttegnet 4.
4. Mindre (3— $4\frac{1}{2}$ mm) og smallere. Hannens Genitalklap bagtil skarpvinklet; Genitalpladerne ender i smalle, opadbøjede Spidser. En i Retning af Farve og Farvetegning uhyre ubeständig Art 4. *sexnotata* Fall.
- Større (4—5 mm) og bredere. Hannens Genitalklap bagtil stumpvinklet; Genitalpladerne tilspidsede, men ikke paafaldende opadrettede 5. *variata* Fall.

1. *C. punctifrons* Fall. Oversiden gulgrønlig, noget mat. Issens 2 sorte, runde Prikker langt fjernede fra hinanden; Issespidsen med lysbrunlige Pletter, undertiden med 2 gan-

ske smaa, tætstillede, sorte Prikker. ♂'s Genitalplader trekantet-tilspidsede, med opadbøjet Spids; Bagranden af ♀'s sidste Bugskinne svagt indbuet paa hver Side af Midten. L. 5—6 mm.

Meget sjælden; Skagen (Schiødte); Tidsvilde (C. Larsen og O. Jacobsen).

2. *C. cyanæ* Boh. Temmelig stor, stærkt mørkteget Art med mere eller mindre udbredt blaaligt Skær. Hovedet over Øjnene tydelig smallere end Forryggen og de samlede Halvdækvinger. ♂'s Genitalplader stærkt tilspidsede og med opadbøjet Spids; Bagranden af ♀'s sidste Bugskinne lige. L. ca. 4½ mm.

Meget sjælden; Kirkeby Skov v. Svendborg (O. Jacobsen) paa Vandplanter som Aakande, *Potamogeton* og Andemad.

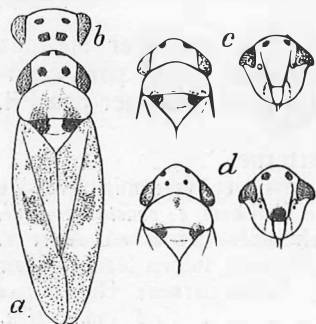

Fig. 37. a Varietet af *C. sexnotata*; b Isse og Pande af samme, set lige forfra; c Forkrop og Ansigt af *C. septemnotata*; d Forkrop og Ansigt af samme Art, men med noget afvigende Tegning. Lidt forskellig Forstørrelse.

3. *C. septemnotata* Fall. (Fig. 37 c og d). Som Regel let kendelig ved sin citron- eller orange-gule Farve, der er kraftigst paa Isse, Forryg og Scutellum. Forkroppens sorte Plettegning ret ubeständig, saaledes som det bl. a. fremgaar af Figuren. Halvdækvingerne har ofte orange-gule Længdestrøg. Genitalierne af sædvanlig Form. L. ca. 3½ mm.

Sjælden; Silkeborg-, Horsens- og Vejleegnen; Loll.-Falster; paa *Spiræa*.

4. *C. sexnotata* Fall. (Fig. 37 a og b). En i det uendelige varierende hvidlig- eller grønliggul Art; ofte er Issen sortteget som hos foregaaende; i andre Tilfælde findes foran de to bageste, runde Pletter to sorte Tværstriber, der er smalt gennembrudte i Midten; Halvdækvingerne ensfarvet lyse eller med brunlige Smaaskygger. L. 3—4½ mm.

Meget alm. i fugtige Enge med *Carex* (Star).

5. *C. variata* Fall. Større og kraftigere, mere brunliggul og med mere fremstrakt Issespids; desuden mindre foranderlig med Hensyn til den mørke Plettegning, men iøvrigt vanskelig at adskille fra foregaaende Art. L. 4—5 mm.

Sparsom; paa Enge i Skove.

8. Slægt. *Gnathodus* Fieb.

Denne Slægts Arter ligner i høj Grad *Typhlocybiner*ne, men adskilles let fra disse ved, at Halvdækvingernes Ribber overalt er tydelige. Issen meget kort, i Midtlinien kun utydelig længere end nede ved Øjnene, 3—4 Gange kortere end Forryggen. Altid langvinget.

I Danmark kun én Art.

Gn. punctatus Thunb. (Fig. 38). Smal; højt foranderlig: Oversidens Grundfarve fra græsgrønlig over graahvidlig til rosenrødlig; endelig enten ganske ensfarvet og uplettet (særlig ved græsgrønlig Farve) eller mere eller mindre mørkpletet (mest graahvidlige Individuer). L. ca. $3\frac{1}{2}$ mm.

Alm. i og ved Skove paa lav Plantevækst; ogsaa paa Pil.

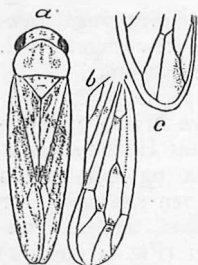

Fig. 38. a *Gnathodus punctatus* (stærkt mørktegnet Individ); b Halvvingedække (svagt mørkpletet Individ); c yderste Halvdel af en Flyvevinge.

4. Underfam. *Acocephalinæ*.

Issen i de allerfleste Tilfælde helt flad eller endog mere eller mindre udhulet, hvilket medfører, at Hovedets Forrand bliver skarp; særlig er dette Tilfældet, naar Issen er stærkt vinkelformet fremdraget i Midten. Enkelte Slægter af Underfamilien omfatter dog Arter, hvis Isse er forholdsvis stærkt hvælvet, og hos hvilke Hovedets Forrand er temmelig but afrundet. I det hele er denne Underfamilie maaske den, der indeholder de mest forskelligartede Cikader.

Flertallet af Arterne holder til blandt Græs og Urter; kun ganske faa findes paa Træer og Buske.

Oversigt over Slægterne.

1. Oversiden lyst græs- eller gulgrønlig. Isen (sædvanlig ogsaa Forryggen) med enkelte, smaa, sorte Prikker 3. *Graphocærus* Thoms.
- Oversiden ikke grønlig (hvis den hos sjældne Varieteter er det, mangler klare, sorte Smaaprikker paa Isen) 2.
2. Hovedet stærkt eller meget stærkt vinkelformet fremdraget i Midten; den tyndt udfledede Isse-Panderand strækker sig halvt ind over Øjnene saaledes, at disse halvvejs skilles i en øvre og en nedre Del. Oversidens Grundfarve hvidgraalig (Fig. 43)
 6. *Eupelix* Germ.
- Hovedet stærkt eller meget stærkt vinkelformet fremdraget i Midten, men Isse-Panderanden fortsættes ikke ind over Øjnene. Oversiden skarpt citrongult og chokoladebrunt længdetegnet (Fig. 45)
 7. *Platymetopius* Burm.
- Hovedet vinkelformet eller ikke vinkelformet fremdraget i Midten.

- Isse-Panderanden fortsætter ikke over Øjnene, og Oversiden aldrig citrongult-chokoladebrunt længdetegnet, men ofte (hos Hanner af *Acocephalus*) hvidlig-sortbrunlig tværtegnet 3.
3. Issen lige bag Forranden med en mørkbrunlig eller sort, buetformet eller noget vinkelbrudt Tværlinie (Fig. 39)
1. *Paramesus Fieb.*
- Issen ved Forranden med 3 sorte Prikker eller Smaapletter (den største paa Issespidsen, en mindre paa hver Side) (Fig. 40)
2. *Doratura J. Sahlb.*
- Issens Forrand anderledes tegnet, eller Issen helt uden mørk Tegning 4.
4. Issen ofte fint naaleridset paa tværs, bag Forranden noget buetformet nedtrykket, sjældent kraftig vinkelformet fremdraget fortill. Han og Hun ikke paafaldende forskellige i Farvetegning
4. *Strongylocephalus Flor.*
- Issen (i alt Fald hos Hunnen) mere eller mindre kraftig naaleridset paa langs og i mange Tilfælde ogsaa hos Hunnen stærkt udfladet og vinkelformet fremdraget fortill. Han og Hun næsten altid højt forskellige i Farvetegning, idet Hannen sædvanlig har skarpt begrænsede, hvidlige og mørke Tværbaand, medens Hunnens Overside oftest er lys- og mørkmarmoreret (Fig. 41 og 42)
5. *Acocephalus Germ.*

1. Slægt. *Paramesus* Fieb.

Isse-Panderanden (Hovedets Forrand) noget but listeformet. Issen med et lysbrunligt, buetformet Tværnedtryk; foran dette en smal, skarpt begrænset, sort eller dog mørk, vinkeldannet Tværlinie. Altid fuldvinget; Halvdækvingerne ofte med mørkkantede Ribber som hos visse Arter af *Deltocephalus*, *Athysanus* etc.

Hos os 2 indbyrdes meget forskellige Arter, der sikkert bør henføres til hver sin Slægt; de træffes paa *Phragmites* (Tagrør).

Oversigt over Arterne.

Issen fortill buetformet rundet, i Midtlinien kun lidt længere end indved Øjnene; den mørke Tværlinie bag Forranden er buedannet. Stor og kraftig, ca. 6 mm lang Art 1. *nervosus* Fall.

Issen fortill tydelig vinkelformet fremdraget, i Midtlinien betydelig længere end ved Øjnene; den mørke Tværlinie bag Forranden er svagt vinkelbrudt ved Issespidsen. Smal og meget mindre (ca. 4½ mm lang) Art 2. *phragmitis* Boh.

1. *P. nervosus* Fall. (Fig. 39 b og c). Oversiden graagullig, med brunlige Skygger, og Halvdækvingernes Ribber i Almindelighed smalt mørkkantede saaledes, at Cellerne træder tydelig frem fra de iøvrigt svage Ribber. L. 6—6½ mm.

I vore sydlige Landsdele; særlig paa Tagrør; ofte ved Havstrande.

2. *P. phragmitis* Boh. (Fig. 39 a). Betydelig mindre og smallere. Grundfarven klarere; Forkroppens Overside med rødliggule Pletter; iøvrigt nærmest farvet som foregaaende Art. L. 4--5 mm.

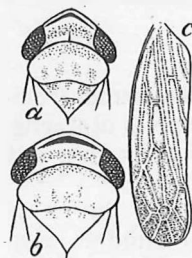

Fig. 39. a Forkrop af *P. phragmitis*; b Forkrop og c Halvvingedække af *P. nervosus*.

Udbredelse som *P. nervosus* og ligeledes paa Tagrør, men maaske noget mere stedegen.

2. Slægt. *Doratura* J. Sahlb.

Issens Forrand altid med 3 sorte Smaapletter. Smaa, blege Cikader, hvis Overside hos friske Eksemplarer ofte har tydelig grønlig, perlemoragtig Glans. Klimadimorf; Halvdækvingerne sædvanlig omtrent halvt saa lange som Bagkroppen, læderagtige, rynket-punkterede, uden tydelige Ribber; langvingede Individuer med svage, men tydelige Ribber paa Halvdækvingerne er sjældne hos os. ♀'s Læggeskede rager langt udenfor Skededækkerne.

Paa tørre Enge og Græsmarker. Her i Landet 2 Arter, der ligner hinanden meget, men let adskilles gennem Genitalierne.

Oversigt over Arterne.

Hannens Genitalklap meget kort og som Regel noget utydelig. Genitalpladerne meget længere end Genitalklappen. Bagranden af Hunnens sidste Bugskinne lige 1. *stylata* Boh.

Hannens Genitalklap tydelig og noget trekantet; Genitalpladerne noget kortere end hos foregaaende. Bagranden af Hunnens sidste Bugskinne næsten buetformet udvidet i Midten 2. *homophyla* Flor.

1. *D. stylata* Boh. (Fig. 40 a—d, f og h). Grundfarven graaligbleg. Bagkroppens Overside oftest med mørke Smaastreger eller rækkestillede Prikker. Sidste Rygskinne hos ♂ med 3 sorte Pletter og ikke udbugtet paa Siderne; ♀'s Læggeskede og Skededækker middelmaadig lange. L. ♂ 3 mm, ♀ $3\frac{1}{2}$ — $4\frac{1}{3}$ mm.

Meget alm. paa Græsmarker, Skovsletter og tørre Enge.

2. *D. homophyla* Flor. (Fig. 40 e, g og i). Som foregaaende. De væsentligste Afvigelser, foruden de i Oversigten nævnte, er følgende: Sidste Rygskinne hos ♂ noget indbuet paa hver Side og derved (set fra Siden) ligesom noget opadbøjet; ♀'s Læggeskede og Skededækker betydelig mere

forlængede. Langvingede Individuer synes knap at være saa sjældne hos denne Art som hos den foregaaende. L. ♂ 3— $3\frac{1}{2}$ mm, ♀ 4— $4\frac{1}{2}$ mm.

Sjælden; paa tørre Græsmarker i Silkeborg- og Randersegnen.

3. Slægt. *Graphocrærus* Thoms.

Issen noget udhulet mod den tydelig vinkelformet fremdragne Spids. Kroppen temmelig bred i Forhold til Længden. Halvdækvingerne lidt længere eller lidt kortere end Bagkroppen.

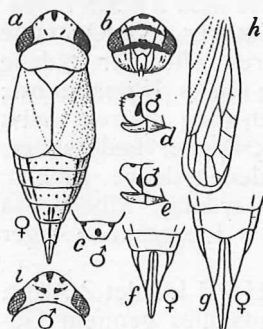

Fig. 40. *D. stylata*: a Oversiden hos Hunnen; b Ansigtet; Bagkropsspidsen, fra Oversiden, hos Hannen; d samme fra Siden; f Bagkropsspidsen hos Hunnen, fra Undersiden; h Fuldt udviklet Halvvingedække. *D. homophyla*: e Bagkropsspidsen hos Hannen, fra Siden; g Bagkropsspidsen hos Hunnen, fra Undersiden; i Hoved, fra Oversiden.

Den eneste Art, som hører til denne Slægt (med det mindre velydende Navn), opholder sig paa Græsmarker.

Gr. ventralis Fall. Lys grønlig, sjælden med noget rødlig Tone. Issen tværs over med 4 i Række staaende, sorte Smaaprikker; ikke sjælden findes desuden 2 mørke Smaapletter paa Issespidsen; ofte findes 2 eller 4 sorte Prikker fortil paa Forryggen; undertiden er dog Priktegningen utydelig eller endog helt forsvunden. Spidsen af ♂'s Halvdækvinger hyppig brunlig randet. ♂'s Genitalplader brede, enkeltvis bredt afrundede paa Spidsen og spærrede fra hinanden; ♀'s sidste og næstsidste Bugskinn ejendommelig formede: sidste Bugskinnes Bagrand dybt spaltet i Midten saaledes, at Læggeskedens Rod er udækket; næstsidste Bugskinnes Bagrand forsynet med en mindre Indbugtning i Midten, hvorved et to-

lappet Fremspring opstaar, og paa hver Side af dette Fremspring findes en meget dyb Indbugtning, der bliver særlig tydelig ved, at Sidehjørnerne rager langt ud. L. 5—6 mm.

Paa mere eller mindre tørre Græsmarker og ret hyppig, i alt Fald i Jylland.

4. Slægt. *Strongylocephalus* Flor.

Issen meget kortere end Forryggen, ikke tydelig vinkeldannet fremstaaende i Midten, fint naaleridset paalangs bagtil, men paatværs langs Forranden. Oversiden hyppig

mørkpricket eller mørkmarmoreret. Halvdækvingerne lidt længere end Bagkroppen, sjælden lidt kortere.

Paa Enge og Skovsletter med middelfugtig Bund.

Oversigt over Arterne.

Issen lige bag Forranden med en brunlig eller mørk, buedannet Tværlinie. Hannens sidste Rygskinne kortere end den næstsidste. Bagranden af Hunnens sidste Bugskinne vinkelformet indskaaret i Midten 2. *Megerlei Scott*.

Issen uden mørk Tværlinie. Hannens sidste Rygskinne mindst saa lang som næstsidste. Bagranden af Hunnens sidste Bugskinne svagt og jævnt indbuet, uden Indskæring i Midten . 1. *agrestis Fall*.

1. *Str. agrestis Fall*. Grundfarven urent gulliglys; Oversiden ofte helt overstrøet med mere eller mindre sammenflydende mørke Prikker eller Smaapletter, sjældnere fuldstændig uden saadanne. ♂'s Genitalplader lange, temmelig tilspidsede, ved Roden koldannet sammenstødende, mod Spidsen over hele Fladen besat med fine, løse Børster. L. ♂ 5—6 mm, ♀ 6—7 mm.

Ret alm.

2. *Str. Megerlei Scott*. Omtrent som foregaaende, men mere bred; den mørke Tværlinie langs Isseranden er ofte utydelig. Iøvrigt let at adskille efter Artsoversigten. ♂'s Genitalplader meget lange, med noget afrundet Spids. L. 5—6 $\frac{1}{2}$ mm.

Sjælden; Lyngby, Ryget Skov, Silkeborgegn.

5. Slægt. *Acocephalus* Germ.

Særlig mærkelig ved, at ♂'s Udseende næsten altid er ganske ulig ♀'s, idet ♂'s Overside er paafaldende skarpt lys- og mørkstribet paalangs eller paatværs, medens ♀ har ensfarvet eller jævnt marmoreret Overside, og Halvdækvingerne kun hos enkelte Arter har større lyse Pletter, der kan tydes som Rester af lyse Tværbaand.

Issen oftest flad eller noget udhulet, hyppig stærkt vinkelformet fremdræget i Midten. Kroppen temmelig kort og bred. Halvdækvingerne sjælden ret meget kortere eller længere end Bagkroppen. Bagskinnebenene lange og noget krummede. ♂ mangler Genitalklap.

Paa Græsmarker, Skovsletter eller middelvead Engbund.

Oversigt over Arterne.

1. Hannens Halvdækvinger mangler lyse og mørke Tværbaand, men er ofte lyst og mørkt længdestribede. Hunnen har sjælden større blege Pletter paa Halvdækvingerne 2.

- Hannens Halvdækvinger med skarpe, hvidlige og mørke Tværbaand (Fig. 42) og Hunnens sædvanlig med større, hvidlige Pletter 4.
2. Stor og kraftig, gennemsnitlig 6 mm lang, meget foranderlig Art. Hunnen har udhulet, stærkt vinkelformet fremdraget Isse; Hannen har et lyst Tværbaand over Issen og et andet over Forryggen, men mangler mørkt Tværbaand ved Spidsen af Halvdækvingerne
1. nervosus Schrnk.
- Meget mindre Arter. Hunnen med mindre stærkt fremdraget Isse-spids. Hannens Isse stærkt mørktegnet, dens Forryg med et blegt Tværbaand, og dens lys- og mørkstribe Halvdækvinger med et mørkt Tværbaand foran Spidsen (Fig. 41) 3.
3. Halvdækvingernes Ribber hos Hannen mørke, med blege Mellemrum, hos Hunnen mørke eller dog mørkplettede og med delvis mørkmarmorerede Mellemrum (Halvdækvingerne tydelig lys- og mørkplettede). Selve Bagranden af Hannens Forryg mørkfarvet (Fig. 41) 2. *histrionicus F.*
- Halvdækvingernes Ribber blege hos begge Køn, med bredt mørkt udfyldte Mellemrum hos Hannen og oftest tydelig mørkere Mellemrum hos Hunnen. Det lyse Tværbaand over Hannens Forryg breder sig over hele Bagranden 3. *rivularis Germ.*
4. Issen saa lang som eller kortere end Forryggen, mindre flad og mindre vinkelformet fremdraget fortil. Særdeles foranderlig Art
4. albifrons L.
- Issen længere end Forryggen, stærkere udfladet og mere vinkelformet fremdraget fortil 5.
5. Mindre (ca. 4 mm lang). Spidsen af Hannens Halvdækvinger hvidlig
5. trifasciatus Fourcr.
- Større ($4\frac{1}{2}$ —5 mm lang). Spidsen af Hannens Halvdækvinger sort eller sortebrun 6. *bifasciatus L.*

1. *A. nervosus Schrnk.* (striatus F.). Meget foranderlig i Farve: Oversiden fra mørkspraglet til ensfarvet mørkbrunlig, lysbrunlig, hvidligbleg eller endog grønlig, med alle mulige Overgange. Selv hos meget lyse ♂♂ erkendes altid en endnu blegere Tværstriben over Issen og en anden over Forryggen; hos ♂ har Halvdækvingerne delvis blege Ribber. L. ♂ 5—6 mm; ♀ 6—8 mm.

Meget alm.; paa Enge og ikke for tørre Græsmarker.

2. *A. histrionicus F.* (Fig. 41). En lille, meget ejendommeligt Art, hvis ♂ let kan erkendes efter Figuren. ♀ lysere eller mørkere, mere eller mindre oversaaet med mørke Prikker og Smaapletter. Issen i det højeste saa lang som Forryggen. L. ♂ ca. $3\frac{1}{2}$ mm; ♀ ca. 4 mm.

Noget lokal, men ofte i stort Tal, navnlig i Lyng- og Sandegne.

3. *A. rivularis Germ.* Ligner en Del foregaaende i Ud-

(Fortsæt.).

Sommerfugle-Notitser fra Jylland.

1916 og 17.

2. Supplement til »Jyllands Storsommerfugle«. »Flora og Fauna« 1914 og 1916.

Af V. Sigfred Knudsen.

3. *Parnassius apollo* L. Angives ogsaa fra Hobroegnen (Skat Hoffmeyer).
5. *Aporia cratægi* L. *Sortaaret Hvidvinge*. Er kendt fra saa mange Steder i Jylland, at den maa kaldes ret alm.; paa flere Steder findes den i stor Mængde.
11. *Leptidia sinapis* L. Aars (Bertelsen), Lunderskov — alm. — (F. Larsen).
14. *Colias edusa* F. Bramminge (Jochumsen), Ribe, Esbjerg — i enkelte Aar ret alm. — (F. Larsen).
24. *Vanessa polychlorus* L. *Store Ræv, Kirsebær-Takvinge*. Hammel (Helge Hansen), Nørholm (F. Larsen).
27. *Polygona c-album* L. Nykøbing M. — i Stk. — (Bangsgaard), Hals — i Stk. — (Gregersen).
- *28. *Araschnia levana* L. For nogle Aar siden tog Skoleforstander Jochumsen, Silkeborg, et Eksemplar af denne Sommerfugl (1ste Generation) ved Bramminge (Esbens-Petersen).
36. *Argynnis pales* Schiff var. *arsilache* Esp. Ret alm. i Jexendalen i Hørning (Helge Hansen).
40. *Argynnis niobe* L. Katholm Strand (Cartens).
57. *Thecla v-album* Knock. Aarhus (Johannes Elbæk).
58. *T. ilicis* Esp. Paa »Naturh. Forening for Jylland«s Ekskursion i Slutningen af Juli 1917 til Skat Skov ved Aalestrup blev der taget en Snes Stkr. af denne Art. (Se »Flora og Fauna« 1917, Side 114).
68. *Lycæna argyrognomon* Bergstr. Maa kaldes ret alm. mange Steder, navnlig paa Hedestrækninger.
70. *L. astrarche* Bergstr. Alm. ved Lerkenfeldt (Christiansen), Laurbjerg (Findal), Kongsgaard paa Mols (Ove Høegh Guldberg jun.).
75. *L. arion* L. Esbjerg, alm. v. Guldager (F. Larsen).
77. *Adopæa lineola* Ochs. Fundet i de fleste Egne, paa flere Steder almindelig.
79. *Augiades comma* L. *Komma-Bredpande*. Meget udbredt, men ikke alm.

*) De med * betegnede er ny for Jylland.

89. *Sphinx convolvuli* L. *Convolvulussværmer*. I 1917 var denne Sommerfugl ret almindelig i Jylland. I Aarhus blev der taget mange Ekspl. af den. Den sværmede navnlig omkring Phlox og Kaprifolium, der hist og her blomstrede hele Efteraaret. Det var et nydeligt Syn at se den »staa stille« i Luften foran Blomsterne og stikke sin mægtige — ca. 10 mm lange — Snabel ind i dem for at suge Honning.
90. *S. pinastri* L. *Fyresværmer*. Skramso p. Mols (Cartens).
92. *Deilephila galii* Rott. *Snerresværmer*. Svingelbjerg (Christiansen), Albøge ved Trustrup (Cartens), Kolding, Esbjerg (F. Larsen).
98. *Macroglossa stellatarum* L. *Duehale*. Skagen (F. Larsen).
99. *Hemaris fuciformis* L. Jexendal pr. Hørning (Helge Hansen).
102. *Cerura furcula* L. Jexendalen (Forf.).
105. *Stauropus fagi* L. Jexendalen (S. P. Sørensen), Lykesholm ved Trustrup (M. Cartens).
- * 110. *Pheosia dictæoides* Esp. En Larve nedbanket af Birk i Højbjerg Skov ved Grenaa ^{28/9} 16 (M. Cartens).
111. *Notodonta ziczac* L. Meget udbredt, fl. Steder alm.
112. *N. dromedarius* L. Larver ved Hornum St. (Bertelsen).
116. *Lophopteryx camelina* L. Udbredt, flere Steder almindelig.
123. *Pygæra pigra* Hfn. Udbredt, især i Lyngegne.
125. *Orgyia antiqua* L. *Lille Penselspinder*. Almindelig i de fleste Egne.
126. *O. ericæ* Germ. Lerkenfeldt (Christiansen), alm. paa Heder ved Esbjerg (F. Larsen).
130. *Porthesia similis* Füssl. Pedholt v. Malling (Christiansen).
134. *Lymantria monacha* L. *Nonnen*. Flere Stkr. i og ved Aarhus (O. Høegh-Guldberg, Bertelsen).
135. *Malacosoma neustria* L. *Ringspinder*. Vejlbj og Marselisborg ved Aarhus (Bertelsen), Odderegne — L. i stor Mængde — (Forf.), Albøge ved Trustrup (Cartens).
136. *M. castrensis* L. L. i Mængde ved Fuglsø paa Mols (Forf.).
- * 137. *Trichiura cratægi* L. Estrup St. v. Vejen (F. Larsen).
138. *Poecilocampa populi* L. Pedholt, Svingelbjerg (Christiansen).
141. *Lasiocampa trifolii* Esp. Kl. af Pupper fra Blaa-vand og Fakkegrav (O. Høegh-Guldberg), Esbjerg, Fanø — i Mængde — (F. Larsen).

143. *Cosmotriche potatoaria* L. Esbjerg (F. Larsen).
 144. *Epicnaptera ilicifolia* L. Kl. af L. fra Tarm (H. Weis).
 146. *Dendrolimus pini* L. *Fyrrespinder*. 1 Eksp. i Alminde ved Kolding (Bertelsen).
 158. *Demas coryli* L. Udbredt, fl. St. alm.
 159. *Acronycta leporina* L. Udbredt over hele Landsdelen, men sædv. kun enkeltvis.
 *160. *A. aceris* L. 1 Stk. v. Homaa p. Djursland ¹²/₇ 16 (M. Cartens).
 166. *A. cuspis* Hb. Jellinge (Findal).
 167. *A. menyanthidis* View. Udbredt, paa Heder og i Hængedyndsmoser.
 168. *A. auricoma* F. Meget udbredt og ikke sjælden.
 171. *Craniophora ligustri* F. Vejle (Bertelsen), Pedholt (Christiansen), Højbjerg v. Grenaa (Cartens).
 173. *Agrotis polygona* F. Silkeborg 1907 (V. Sejrer).
 174. *A. janthina* Esp. Nykøbing (Bangsgaard, Forf.).
 175. *A. fimbria* L. Silkeborg (Bisgaard).
 177. *A. augur* F. Almindelig.
 *178. *A. obscura* Brahm. Astrup v. Ryomgaard ¹¹/₇ 16 (Forf.)
 180. *A. orbona* Hfn. Ved nærmere Undersøgelse har det vist sig, at orbona — i hvert Fald i de senere Aar — er langt fra saa alm. som comes, der maa betegnes som alm. forekom. i Jyll.
 183. *A. triangulum* Hfn. Halling ved Hou (Christensen-Lund), Aarhus — alm. Sukkerlokningsdyr — (Forf.).
 184. *A. baja* F. Rold Skov (Cartens), i 1917 ret alm. ved Nykøbing (Bangsgaard, Forf.).
 188. *A. umbrosa* Hb. Alm. ved Pedholt og Svingelbjerg (Christiansen).
 189. *A. rubi* View. Ranum (Christiansen, Rugholm).
 191. *A. dahlia* Hb. Trustrup (Cartens).
 192. *A. brunnea* F. Halling ved Hou (Christensen-Lund), Fakkegrav (O. Høegh-Guldberg jun.), Esbjerg (F. Larsen).
 199. *A. cinerea* Hb. Nykøbing (Bangsgaard).
 202. *A. cursoria* Hfn. Hadsten (Cartens), Esbjerg (F. Larsen), Glyngøre — ogsaa ab. *sagittata* Stgdr. — Nykøbing — ab. *obscura* — (Forf.).
 203. *A. nigricans* L. Esbjerg (F. Larsen), Aarhus (Forf.).
 204. *A. lidia* Cr. 1 Stk. Sørup ved Støvring (Cartens).
 205. *A. tritici* L. Udbredt, mange Steder alm.
 211. *A. saucia* Hb. 1 Stk. paa Lokning v. Aarhus i Oktober 1917 (O. Høegh-Guldberg).
 214. *A. occulta* L. Udbredt, fl. St. alm.

215. *Sora rubricosa* F. Nogle Stk. paa Pilerakler i og v. Aarhus. (Helge Hansen, Forf.), Pedholt (Christiansen).
216. *S. leucographa* Hb. Pedholt v. Malling (Christiansen).
219. *Epineuronia cespitis* F. Alm. i Legind Bk. p. Mors (Bangsgaard).
224. *Mamestra serena* F. Hornslet (Findal).
226. *M. glauca* Hb. Skørping (Aage Kjærsgaard).
230. *M. albicolon* Hb. Aarhus (Findal), Svingelbjerg (Christiansen).
233. *M. thalassina* Rott. Esbjerg (Larsen), Svingelbjerg (Christiansen), Trustrup (Cartens).
234. *M. dissimilis* Knock. Udbredt, fl. St. ret alm.
238. *Dianthoecia nana* Rott. Udbredt og ikke sjælden.
242. *D. capsincola* Hb. Pandrup (Christiansen), Esbjerg (Larsen).
243. *D. cucubali* Füssl. Svingelbjerg (Christiansen), Nykøbing (Bangsgaard).
244. *D. carpophaga* Bkh. Esbjerg (F. Larsen).
249. *Miana bicoloria* Vill. Udbredt, fl. Steder. alm.
255. *Celæna haworthii* Curt. Alminde v. Kolding (Bertelsen).
256. *C. matura* Hfn. Esbjerg (Larsen), Nykøbing (Bangsgaard, Forf.).
258. *Hadena adusta* Esp. Alm. i mange Egne.
259. *H. ochroleuca* Esp. Alm. i Alminde v. Kolding (Bertelsen).
260. *H. furva* Hb. Meget udbredt, sædvanlig kun enkeltvis.
261. *H. sordida* Bkh. Alm. i Lemvigegnen (Heidemann), Aarhus (Helge Hansen, Forf.).
266. *H. lithoxylea* F. Fakkegrav (O. Høegh-Guldberg jun.).
271. *H. gemina* Hb. Udbredt, fl. S. alm. Det samme gælder ab. remissa.
272. *H. unanimitis* Tr. Aarhus, Elkær Skov v. Malling (Forf.).
279. *Dasyptolia templi* Thb. Silkeborg (Jensen-Haarup), Trustrup, Hadsten (Cartens).
282. *Miselia oxyacanthæ* L. Pedholt, Svingelbjerg (Christiansen), Ranum (Rugholm), tml. alm. p. Mors (Bangsgaard).
283. *Dichonia aprilina* L. Pedholt v. Malling (Christiansen), Nykøbing (Bangsgaard).
- *284. *Dryobota protea* Bkh. Varde (F. Larsen), 5 Stk. kl. af L. fra Aarhuseggen (Sperling), Aarhus (Findal).

285. *Dipterygia scabriuscula* L. Trustrup (Cartens), Fakkegrav (O. Høegh-Guldberg jun.).
288. *Trachea atriplicis* L. Meget udbredt, fl. St. alm.
289. *Euplexia lucipara* L. Fakkegrav (O. Høegh-Guldberg jun.).
290. *Brotolomia meticulosa* L. Esbjerg — enkelte Aar alm. — (F. Larsen).
293. *Helotropha leucostigma* Hb. Trustrup (Cartens), Esbjerg (Larsen).
302. *Senta maritima* Tauscher. Mølleengen ved Aarhus (Christensen-Lund, Forf.).
305. *Tapinostola elymi* Tr. Meget talrig ved Nykøbing Strand Juli 1917 (Bangsgaard, Forf.).
307. *T. fulva* Hb. Pedholt ved Malling (Christiansen).
- *308. *T. bondii* Knaggs. 1 Stk. ved Kollens Vandmølle i Jexendalen pr. Hørning $\frac{9}{9}$ 17 (Ove Høegh Guldberg jun.). Denne Sommerfugl kendes kun fra kridtholdig Jordbund, men Jordbunden i Egnen ved Jexendalen er ikke kridtholdig.
311. *Calamia phragmitidis* Hb. Esbjerg (F. Larsen), Nykøbing (Bangsgaard).
315. *Leucania obsoleta* Hb. Alm. v. Trustrup (Cartens).
320. *L. lithargyrea* Esp. Pedholt (Christiansen).
322. *Grammesia trigrammica* Hfn. Fakkegrav (Ove Høegh-Guldberg).
323. *Caradrina quadripunctata* F. Et nyklækket Stk. taget saa sent som 18. November (Helge Hansen).
329. *Petilampa arcuosa* Hw. Alm. ved Langenæs ved Aarhus (Forf.).
336. *Tæniocampa pulverulenta* Esp. Pedholt ved Malling (Christiansen), Laurbjerg (Findal).
340. *T. opima* Hb. Nykøbing (Bangsgaard), Esbjerg (F. Larsen).
341. *T. gracilis* F. Pedholt ved Malling (Christiansen).
343. *Panolis griseovariegata* Goeze. Lerkenfeldt (Christiansen).
350. *Dyschorista fissipuncta* Hw. Pedholt (Christiansen), Nykøbing (Bangsgaard), ikke sjælden ved Aarhus (Forf.).
353. *Orthosia lota* Cl. Udbredt, ret alm.
356. *O. helvola* L. Skat Skov ved Aalestrup (Christiansen), Esbjerg (Larsen), Nykøbing (Bangsgaard).
363. *Xanthia fulvago* L. Udbredt og ret alm. Ab. flavescens Esp. Alminde ved Kolding (Bertelsen).
368. *Xylina socia* Rott. Aarhus (O. Høegh-Guldberg jun.).

384. *Cucullia chamomillæ* Schiff. Trustrup (Cartens).
 385. *C. gnaphalii* Hb. 2 Stk. paa blomstrende Syren i Dannerhøj (Thomsen).
 393. *Heliothis dipsacea* L. Esbjerg (F. Larsen).
 395. *Talpocharis paula* Hb. Talrig i Albøge ved Trustrup (Cartens).
 396. *Erastria uncula* Cl. Legind Sø paa Mors (Bangsgaard), Lerkenfeldt (Christiansen).
 399. *Rivula sericealis* S c. I Enge og Moser, mange Steder talrig.
 405. *Abrostola tripartita* Hfn. Svingelbjerg (Christiansen).
 411. *Plusia pulchrina* H w. Svingelbjerg (Christiansen), Jexendal (Johs. Elbæk), Fakkegrav (O. Høegh-Guldberg jun.).
 412. *P. jota* L. Udbredt og ikke sjælden.
 426. *Standfussia emortualis* Schiff. Silkeborg (Sejrer, Bisgaard), Kalø, Rammel Aas (Forf.).
 *427. *Herminea cribralis* Hb. Flere Stk. Mølleengen ved Aarhus ^{21/6} 17 (Christensen-Lund og Forf.).
 435. *Habrosyne derasa* L. Elkær Skov ved Malling (Christiansen), Halling ved Hou (Christensen Lund). Læge Ove Høegh-Guldberg tog et ganske nyklækket Eksempplar paa Lokning i Haveselskabets Have i Aarhus medio Oktober 1917. Da denne Arts Flyvetid er Juni—Juli, maa omtalte Eksempplar tilhøre et 2. Kuld, hvilket hidtil er ukendt for denne Sommerfugls Vedkommende.
 436. *Thyatira batis* L. Aarhus flere Stk. (Sperling, Christensen-Lund), Fakkegrav (O. Høegh-Guldberg jun.), Estrup ved Vejen (Larsen).
 439. *Cymatophora duplaris* L. Jexendal (Helge Hansen).
 441. *Polyploca flavicornis* L. Ikke sjælden ved Nykøbing (Bangsgaard).
 *444. *Brepheus nothum* Hb. 1 Stk. klækket af Larve fra Fløjstrup Skov ved Aarhus (E. Sperling).
 448. *Nemoria viridata* L. Alm. mange Steder paa Heder.
 451. *Thalera lactearia* L. Dannerhøj (Thomsen), Laurbjerg, Rammel Aas (Forf.).
 *452. *Hermithea strigata* Müll. 1 Stk. Højbjerg ved Grenaa ^{12/7} 16 (Cartens).
 453. *Acidalia similata* Th n b. Ræbild Bk. (Forf.).
 *463. *A. inornata* H w. Højbjerg ved Grenaa ^{12/7} 16, Madum Sø ^{26/7} 17 (Forf.).
 466. *A. rubiginata* Hfn. Alm. i tørre, magre Egne.

468. *A. remutaria* Hb. Ret alm. ved Nykøbing (Bangsgaard), Jexendal (Cartens, Forf.).
471. *A. ornata* Sc. Alminde ved Kolding — alm. — (Bertelsen).
476. *Ephyra punctaria* L. Skat Skov ved Aalestrup (Christiansen).
478. *Rhodostrophia vibicaria* Cl. Bulbjerg (J. Edv. Petersen), alm. i Høbjerg Skov v. Grenaa (Cartens, Forf.).
481. *Ortholitha coarctata* F. Skærsø, Langsø paa Mols — alm. — (Cartens), Lerkenfeldt (Christiansen), Esbjerg (F. Larsen).
485. *O. moeniata* Sc. Esbjerg, Hjerting (Larsen), ved Lerkenfeldt fandtes den i Hundredvis i 1917, Støvring — i Stk. — (Forf.).
486. *Anaitis plagiata* L. Silkeborg, Albøge ved Trustrup (Cartens), Jexendal (Sperling o. fl.).
487. *A. paludata* Thb. Esbjerg (F. Larsen).
488. *Mesotype virgata* Rott. Fanø (F. Larsen).
490. *Lithostege farinata* Hfn. Fuglsø paa Mols (Christensen-Lund).
491. *Chesias spartiata* Füssl. Svingelbjerg (Christiansen).
492. *Ch. rufata* F. Jexendal (Forf.).
495. *Lobophora halterata* Hfn. Silkeborg (Bisgaard), Rugaard Skov, Høbjerg ved Grenaa, Vesterskov ved Hadsten (Cartens).
496. *L. sexualisata* Hb. Stilling (Helge Hansen), Høbjerg ved Grenaa (Forf.).
501. *Eucosmia undulata* L. Jexendal, Høbjerg, Glyngøre (Forf.).
504. *Lygris reticulata* Thb. I stor Mængde mellem Springbalsaminer i Høbjerg Skov ved Grenaa (Forf.).
508. *L. associata* Bkh. Pedholt ved Malling (Christiansen).
515. *Larentia juniperata* L. Alm. ved Nykøbing (Christiansen).
517. *L. miata* L. Ranum (J. Edv. Petersen).
526. *L. suffumata* Schiff. Legind paa Mors (Bangsgaard), Fiskerhuset og Høskov ved Aarhus — ret talrig — (Forf.).
531. *L. vittata* Bkh. Hadsten (Cartens).
535. *L. rivata* Hb. Thorstedlund Skov, Kolindsund (Cartens).
542. *L. affinitata* Stph. Udbredt, i Skove.
545. *L. adæquata* Bkh. Sørup ved Støvring — ret talrig — (Cartens).
554. *L. capitata* H. S. Hornslet (Findal).

555. *L. silacea* Hb. Marselisborg Skov ved Aarhus (Christensen-Lund), Hadsten (Forf.).
561. *Asthena candidata* Schiff. Udbredt, flere Steder alm. i Skove og Krat.
562. *Tephroclystia oblongata* Thb. Femmøller, Trustrup (Cartens).
566. *T. indigata* Hb. Pedholt ved Malling (Christiansen).
572. *T. assimilata* Gn. Pedholt ved Malling (Christiansen).
573. *T. absinthiata* Cl. Legind paa Mors (Bangsgaard). Ræbild Bk. (Forf.).
578. *T. trisignaria* H. S. Denne Art staar i Supplement I angivet fra Dannerhøj. Det har desværre vist sig at at bero paa en Misforstaaelse, og Arten maa derfor — foreløbig — stryges af Fortegnelsen over jydsk Sommerfuglearter.
586. *T. subfulvata* Hw. Mariager (Christiansen), Sørup ved Støvring (Cartens), Dannerhøj (Thomsen).
585. *F. scabiosata* Bkh. Albøge ved Trustrup (Cartens).
590. *T. pygmæata* Hb. Aarhus (Forf.).
591. *T. tenuiata* Hb. Elkær Skov ved Malling (Forf.).
595. *T. dodoneata* Gn. Høskov ved Aarhus (Findal).
602. *Chloroclystis debiliata* Hb. Thorstedlund Skov (Cartens), Jexendal, Ræbild Bk. (Forf.).
603. *Collix sparsata* Tr. Højris paa Mors (Bangsgaard).
610. *Abraxas adustata* Schiff. Dannerhøj (Thomsen).
612. *Bapta temerata* Hb. Ikke sjælden i Skov og Krat.
615. *Numeria pulveraria* L. Laurbjerg (Findal, Forf.).
627. *Gonodontis bidentata* Cl. Silkeborg (Bisgaard).
632. *Eurymene dolobraria* L. Silkeborg (Bisgaard), Pinds Mølle ved Hørning (Cartens).
634. *Epione apiciaria* Schiff. Alminde ved Kolding (Bertelsen).
650. *Biston zonarius* Schiff. Svoldrup ved Farsø (Christiansen), Albøge ved Trustrup — Larven alm. — (Krüger).
663. *Boarmia crepuscularia* Hb. Rugaard Sk. (Cartens).
666. *Pachycnemia hippocastanaria* Hb. Esbjerg (Larsen), Jexendal pr. Hørning (Forf.).
669. *Fidonia carbonaria* Cl. I Antal ved Lerkenfeldt i Vesthimmerland (Christiansen).
672. *Selidosema ericetaria* Vill. Støvring, Skat Skov (Cartens), Glyngøre, Lerkenfeldt (Forf.), alm. ved Esbjerg (F. Larsen).
677. *Scodonia fagaria* Thb. Skramsø paa Mols (Cartens), Dannerhøj (Thomsen).

680. *Nola cucullatella* L. Silkeborg (Jensen-Haarup).
 684. *Earias chlorana* L. Hornum St. (Bertelsen).
 694. *Arctia aulica* L. Larver i Alminde ved Kolding (Bertelsen).
 701. *Hipocrita jacobæa* L. Højris (Bangsgaard), Esbjerg, Endrupholm, Estrup Skov ved Vejen, Letbæk ved Varde (F. Larsen).
 707. *Comacea senex* Hb. Langenæs ved Aarhus — ret talrig — (Forf.).
 709. *Oenistis quadra* L. Riis Skov ved Aarhus (Bertelsen).
 712. *Lithosia lurideola* Zinck. Pedholt ved Malling (Christiansen).
 732. *Fumea casta* Pall. Almindelig i de fleste Skove.
 735. *Trochilium apiforme* Cl. Funder, Silkeborg (P. Nielsen).
 736. *Sesia sphecoformis* F. Silkeborg (Esben-Petersen).
 *737. *S. scoliiformis* Bkh. i Stk. fra Silkeborgegnen (Esben-Petersen).
 742. *S. ichneumoniformis* F. Klit paa Fanø (Aage Jensen Haarup), Ræbild Bakker (Krüger).
 744. *Bembecia hylæiformis* Lasp. Silkeborg, Funder (Esben-Petersen).
 749. *Hepialus fusconebulosa* de Geer. Allerup Bakker (Thomsen).

Der kendes nu fra Jylland 626 Arter af Storsommerfugle.
 Fra hele Landet kendes i Øjeblikket ca. 785 Arter.

Foreningsmeddelelser.

Naturhistorisk Forening for Jylland.

Ekskursion til Nørholm og Letbæk Mølle den 15. og 16. Juni.

Den 15. Kl. 11 $\frac{1}{2}$ Fmd. Afgang fra Sig Station til Nørholm, hvor Dagen tilbringes. Paa Lokaliteten er der Hede, Eng, Aaløb (Varde Aa) og frem for alt gammel Egeskov i en ellers skovløs Egn.

Efter endt Ekskursion tilbage til Sig.

Generalforsamling her om Aftenen.

Efter denne mulig en Aftenekskursion til Aaen og Skoven.

Der overnattes i Sig.

Den 16. gaar Turen til Nørholm og videre til Letbæk Mølle, hvor der er Hede, Krat og stærkt rindende Vand. Derfra til Tistrup St. eller Sig, hvorfra Hjemrejse finder Sted.

Deltagerne bedes i Forvejen selv træffe Aftale med Værten paa Sig Hotel om Mad og Natteløgis.

Enkelte Medlemmer fra langt bortliggende Steder kan af Ekskursionsfonden faa Rejsehjælp til denne Tur, naar de i Forvejen sender Begæring derom til Formanden.

Ekskursion til Ry ved Gudenaå, Gammel Ry og Emsborg den 28. Juli.

Afgang fra Ry St. ca. Kl. 10 Fmd.

Bestyrelsen.

Ordinær Generalforsamling afholdes paa Sig Hotel den 15. Juni d. A. Kl. 8 Aften.

Dagsorden:

- 1) Beretning.
- 2) Regnskabet.
- 3) Valg til Bestyrelsen, Redaktionen og Revisionen.
- 4) Eventuelt.

Bestyrelsen.

Naturhistorisk Forening for Sjælland.

Ordinær Generalforsamling afholdes 2. Pinsedag d. 20. Maj med sædvanlig Dagsorden (Beretning, Regnskab og Styrelsesvalg), og i Forbindelse hermed en Ekskursion til Charlottendal Skov ved Slagelse. Afgang fra Slagelse Jernbanestation Kl. 10¹/₂ Fm. pr. Vogn til Skoven (for Foreningens Regning). Mad medbringes. Generalforsamlingen afholdes i Restaurationen under Middagspaven.

Tilbagekomst til Slagelse St. senest Kl. 8¹/₂ Aften. Deltagere maa melde sig mindst en Uge forud til Lærer P. K. Nielsen, Slagelse.

Ekskursion til Gribskov Søndag d. 16. Juni. Der tages til Storkevad Holdeplads; Ankomst Kl. 10,²⁰ Fm. (Fra København 8,¹⁰). Derfra spadseres over Skovmoserne Buresø og Maglemose til Store Gribsø (Restauration). Eventuelt til Lille Gribsø. — Fra Gribsø med Vogn til Hillerød (Tog til København 6⁰² og 7²⁹). Mad og Drikkevarer for hele Dagen maa helst medbringes.

De, som ønsker at benytte Vognen (fri Befordring!),
maa melde sig senest 11. Juni til Operasanger K. Wiinstedt,
Paludan-Müllersvej 5, København V.

P. B. V.

L. P. Jensen.

Naturhistorisk Forening for Jylland.

Nye Medlemmer.

- 110. Seminarist Erik Berthelsen, Nørre Nisum, Lemvig.
- 111. Latinskoleelev H. Alsing, Bruunsgade 1, Aarhus.
- 112. Skolediscipler Johannes Elbæk, Chr. Winthersvej 4,
Aarhus.
- 113. Provisor, cand. pharm. Kierulf Petersen, Fyensgade 3,
Fredericia.

Mindre Meddelelser.

Pisidium lilljeborgi Cl. Blandt en Del *Pisidier*, som jeg i Sommeren 1915 havde samlet i Almind sø ved Silkeborg, og som Hr. Mag. scient. C. M. Steenberg med sædvanlig Imødekommenhed bestemte for mig, fandtes en Del Eksemplarer af *Pisidium lilljeborgi* Cl., som ikke tidligere med Sikkerhed er kendt fra Danmark. Af *Pisidier* kendes der nu her fra Landet 12 recente Arter, hertil kommer *P. astartoides* Sandb., som kun er fundet i de pleistocene Lag paa Sjælland og Fyen.
Peder Nielsen.

En Samling Tæger og Cikader. Gennem ca. 25 Aar har „Flora og Fauna“ samlet sig en Kreds af trofaste Venner, af hvilke de fleste efterhaanden har indmeldt sig i en af de tre Provinsforeninger og derved givet til Kende, at de ogsaa omfatter disse med Sympati.

En af disse gamle Venner, Hr. Sparekassedirektør O. Jacobsen, som gennem mange Aar grundigt har studeret vor Tæge- og Cikadefauna, og som, til Trods for, at han ikke er helt ung længere, endnu er en energisk Samler, har i Aar skænket vor jyske Forening en Gave, som vi maa være ham meget taknemlig for.

Gaven bestaar i en Samling Tæger og Cikader. Af Tæger er der over 275 af Danmarks ca. 400 Arter, hvoriblandt

mange, der i Haarups Tægebog er betegnet som værende „sjældne“ og „meget sjældne“. Saa godt som alle vore Tægefamilier er repræsenterede i Samlingen, og saa vidt det efter et foreløbigt Skøn kan ses, er der af de sjældnere Arter forholdsvis mange, som kun er fundne paa Øerne.

Direktør Jacobsens Gave danner et godt Grundlag for en Tæge- og Cikadesamling, og den vil kunne være til megen Nytte baade for Begyndere og viderekomne.

Det er at haabe, at nogle af vore yngre Entomologer herefter vil tage fat paa Studiet af Tægerne og Cikaderne, og undertegnede tager med Tak mod Gaver til Samlingen af nævnte Dyr.

Vi bringer Direktør Jacobsen vor Tak for hans smukke Gave.
J. Kr. Findal.

Ornithologiske Optegnelser

fra Uldum-Eggen og nærmest tilstødende Egne tilligemed lidt Fuglebiologi.

Af K. Kristensen, pens. Lærer i Uldum.

(Fortsat).

Almindelig Vende-hals (*Junx torquilla* L.) er heller ikke almindelig. Den 28. August 1914 fandt Lærer E. Kristensen, Hesselballe, en død Han under en Telegraftraad i Hesselballe By. Den blev udstoppet og derved reddet fra Undergang.

Spurvefugle (*Passeris* Bon.).

Almindelig Isfugl (*Alcedo ispida* L.) ses ret jævnlig, og den er sikkert mere almindelig end antaget, da den mesterlig forstaar at skjule sig, særlig i Buske ved Vandløb.

I 1912 lørtes der i „Vejle Amts Folkeblad“ en lille Polemik mellem en Hr. Nimrod og en Hr. Fiskemester om Isfuglen. Det oplystes, at Fiskemesteren i et Aar havde nedlagt 14 Isfugle, og Hr. Nimrod tog da Isfuglen stærkt i Forsvar og udrød: „Ak ja! paa den Maade fares der frem mod hver sjælden Fugl, der viser sig her i Landet!“

Men Fiskemesteren, der syntes at kende Isfuglen ret godt, oplyste, at hver enkelt Fugl daglig fortærer op imod en halv Snes Ørredyngel af de saakaldte Rettefisk, og at

disse gennem et Aar havde en Værdi af omtrent 116 Kr., saa at 14 af disse „dejlige Fugle“ et Aar kan forvolde et Tab for et Fiskeri paa 1635 Kr. eller 40,880 Stk. Fisk.

Den synes altsaa utvivlsomt at være en farlig Gæst ved Damfiskerierne.

Isfuglen er en sjælden smukt farvet Fugl, paa Undersiden rødbrun og paa Oversiden metalglinsende blaa og blaagrøn med skiftende Farver. Den er en mærkelig Fremtoning under vore Breddegrader, og dens livlig farvede Fjerdragt synes at høre varmere Egne til.

Det er vanskeligt at faa Øje paa den, da dens grønne Omgivelser beskytter den; men dens høje Skrig forraader den; den hører nemlig til Skrigefuglene.

Dens Navn, Isfugl, har ikke noget med Is at gøre. I Tyskland kaldes den Eisenvogel, Jernfugl, med Hentydning til dens rustrøde Underkrop, og dette „Eisen“ fordrejer vi til Is.

Den bygger i stejle Sandskrænter.

Den almindelige Stær (*Sturnus vulgaris* L.) er en meget omdisputeret Fugl, idet nogle, og vel nok de fleste, anser den for at være en nyttig Fugl og tager den stærkt i Forsvar, medens andre — deriblandt fremragende Naturforskere — er Modstandere af Troen paa den som Nyttedyr. Nogle beskylder den for at være Kirsebærtyv, medens andre gør opmærksom paa, at den slet ikke er her i Landet i den Tid Kirsebærrene modnes, idet den er bortrejst fra Midten af Juni til omkring ved 1. Septb., der siges til Frankrig for at plukke Vindruer.

Ved Udryddelsen af skadelige Larver gør den i Forening med nogle andre Fugle Landbruget Gavn, saa det forslaar noget; den følger Pløjemanden lige i Hælene, og i den Tid, den har Reden fuld af graadige Unger, maa den bringe Føde til disse hver tredie eller fjerde Minut, 3 à 4 Larver ad Gangen.

Ved Forsøg synes det godtgjort, at den ikke tager Regnorme, og at den heller ikke plukker Jordbær. Derimod er Drosierne og særlig Solsorten sande Jordbærtyve.

Stæren hører til de Trækfugle, der vender tilbage i det tidligste Foraar, saa den ikke sjælden ses i Flokke i sidste Halvdel af Februar.

Stæren mader ikke alene sine egne Unger, efter at disse har forladt Reden. Naar en af de gamle nærmer sig en Flok Unger med Føde, kommer hele Sværmen skrigende, og der mades saa sikkert i Flæng.

Kornkrægen (*Corvus frugilegus* L.), ogsaa kaldet Blaa-

raagen eller den sorte Krage, hører ogsaa til de Trækfugle, der kun forlader os en kort Tid i den koldeste Vinter, hvis de da ikke foretrækker at blive, hvad ret ofte er Tilfældet.

Denne Krageart, Kornkragen, kendte man tidligere ikke meget til her i Uldum-Eggen; men saa for en Snes Aar siden slog en Koloni paa godt 50 Familier sig ned i Laage Skov.

Beboerne i Nærheden af Skoven anede Uraad; thi de graadige Fugle hjemsøgte Kornmarkerne, og der anstilledes derfor en ivrig Jagt efter dem; man nedrev deres Reder, og man fortrædagede dem, hvor det lod sig gøre, men lige meget hjalp det; trods alle Forfølgelser tog Kolonien stærkt til i Antal, saa det gik her som over alt: Kornkragen lader sig yderst vanskelig fordrive fra den Plads, hvor den en Gang har fæstet Bo.

Kornkragen er en af vore mest selskabelige Fugle. Hvor den slaar sig ned, findes der halve Snes af Reder i hvert Træ, og sine Steder ligger Rederne saa tætte, at Grenene ordentlig bugner under Vægten af dem.

De gaar sildig til Ro. Om Natten opholder de sig i de højeste Trætoppe, og i det tidlige Morgengry genlyder Skoven af deres gennemtrængende Skrig. Skare efter Skare trækker de ud over Eggen endog til en Mils Afstand og derover og spreder sig ud over Markerne for at bjerge noget til Livets Ophold.

Det er naturligvis til Tider noget skralt med Føde til saadanne forslugne Sværme; men Raagerne er ingenlunde Kostforagtere. Saalænge der er Korn paa Markerne, gaar det ud over dette. Kartofler forstaar de saa godt at hakke op af Jorden, og er der ikke andet, tager de til Takke med halveller helraadne Roer o. s. v.

Værst er det, naar Sneen dækker Jorden.

Køres der Hæs ind, staar der store Skarer i tilbørlig Afstand og venter, til Arbejderne forlader Pladsen, for da skyndsomst at bjerge de henkastede døde Mus, der er sande Lækkerbidskener for dem, og vel ogsaa noget Sædekorn.

Raagerne er ubehagelige Gæster nok; de anretter betydelig Skade i den Skov, hvor de opholder sig; thi de afriver de øverste fine Kviste til Byggemateriale, og Træerne lide meget ved den Mængde Ekskrementer, der ud-kastes. De følger Sædemanden i Hælene, og efter Sædens Nedharvning gennemhækker de Jorden for at opgrave Sædekornet. En saadan gennemhakked Mark kan tage sig ynkelig nok ud.

Men trods alt det onde, der saaledes med Rette kan læsses over paa deres sorte Kappe, udretter de ogsaa meget

godt for Landbruget ved at udrydde skadelige Larver, navnlig de lastede Oldenborrelarver, at de sikkert burde være velsete. Men den Gavn, de her øver, er ikke saa iøjnefaldende som Skaden, de anretter paa Markerne.

Det er ikke saa særlig længe siden, man her i Uldum-Egnen var saa stærkt plaget af Oldenborrer, at man af Kommunekassen maatte betale for Indsamlingen, og man kunde da indsamle Tønder af disse skadelige Udyr. Nu derimod, ja nu ser man ikke en eneste mere. Nu kender man ikke mere til de saakaldte Oldenborre-Aar, ikke en eneste ødelægger vore Frugttræers og Buskes Blomster eller afklæder vore Skove, Lunde og Hegn for Løv, og vi er fri for at faa vore Marker gennemrodede af de skadelige Larver.

Vel er det i sin Orden, at Indsamlingerne har gjort deres Gavn; men man vilde dog gøre meget forkert i at tro, at det er ved dem alene, man fuldstændig har faaet Bugt med Oldenborrerne, særlig da ogsaa fordi Indsamlingerne slet ikke foretoges rationelt, idet en Kommune betalte for Indsamlingen, men en anden ikke. Nej, det er siden Raagekolonien bosatte sig i Laage Skov, at Oldenborreplagen fuldstændig er forsvunden.

Raagerne forstaar rigtig til Gavns at ophakke Larverne. De mærker straks, hvor de opholder sig; de borer saa Næbbet ned i Jorden, og dersom det er nødvendigt Hovedet med, og faar dem draget frem. Som ganske unge er deres Ansigt fjeret; men det varer ikke længe, før Raagen ved sin „Boren“ har afslidt Pande- og Strubefjerene.

Som foran nævnt har Raagerne gode Hjælpere i Stæren. Det er derfor aldeles sikkert, at Landbruget staar i Taknemlighedsgæld til Raagerne, en Gæld, der nok berettiger dem til en blidere Behandling end den, der almindelig bliver dem til Del. Dog maa det selvfølgelig ikke tillades dem at formere sig saa stærkt, at de forrykker Ligevægten i Naturen.

Den 1. Juni 1905 bragtes mig en Raage, der havde Svælget fuld af afskallet Havre til sine Unger.

Graakragen (*Corvus cornix* L.) er almindelig, dog langt fra saa almindelig som dens sorte Slægtning, Blaaraagen, med hvem den synes ikke at leve paa den bedste Fod. Deres jævnlige smaa Sammenstød og Skærmydsler er vel nærmest dikteret af Brødnid og Misundelse.

Den er ikke saa selskabelig, som dens sorte Slægtning, Kornkragen, i hvert Fald bygger den ikke i Kolonier. Kun hen imod Aften samles den i Flokke og drager til Skovs for at opsøge et Nattekvarter; der kredses hen over Træ-

toppene, og først efter en omhyggelig Undersøgelse drister de forsigtige Fugle sig til at sætte sig til Ro.

Naar Kragerne flyver lavt hen over Jorden og skriger, venter man uroligt Vejr, flyver de højt, venter man godt Vejr.

Kragen skriger: Kra, kra! og har maaske deraf faaet sit Navn.

Ravnen (*Corvus corax* L.) er meget sjælden og kun en tilfældig Gæst. Den kaldtes i Hedenold: Odins Fugl, og den var de danskes Bannermærke indtil Valdemar Sejrs Dage. I Slaget ved Ashington i England 1016 raabte Torkel den høje: „Ser til Ravnen, Karle, hvor den flager i Dag! saa med os har det ingen Nød, naar vi kun kæmper som Mænd.“ Og de danske vandt England med Ravnen som Bannermærke.

Ravnen skriger: Rau, rau! og deraf vel nok dens Navn.

Almindelig Nøddekrige (*Nucifraga Caryocatactes* L.) er ellers sjælden; men den synes dog at være tiltaget noget i Antal i de senere Aar. Periodisk — saaledes 1913 — strejfer den omkring i Egnen i smaa Flokke. Den æder gerne Nødder, Bog og Agern; men Rønnebær er sikkert dens kæreste Føde. Det var derfor i sin Tid let at tage den i Doner. Nu er det, som bekendt, forbudt at udhænge Doner. Den er meget tillidsfuld og derfor let at komme paa Skud.

Almindelig Skade (*Pica caudata* Flem.) er ret almindelig, men dog vist noget i Aftagen, i hvert Fald da her i Uldum-Egnen.

Det er vel ikke helt almindeligt, at Pattedyr eller Fugle, der lemlæstes ved Skud eller paa anden Maade, kommer sig igen, men ukendt er det dog ikke, og det er sikkert almindeligere, end man tror, fordi Tilfældene ikke kommer til vor Kundskab.

I 1910 udstoppede jeg en Skade, der tydelig bar Spor af, at højre Skinneben havde været brækket lidt oven for Hælen. Det var groet fuldstændig sammen, men dog ikke lige, og paa Stedet var en betydelig Fortykning.

Flere Jægere ved ogsaa at fortælle om nedlagte Agerhøns, der tydelig bar Mærke af tidligere Saar. Det ser ud til, at Vildt har en forbløffende Evne til at helbrede sine Saar. Se mine Optegnelser om en Vagtelkonge i nærværende Tidsskrift 1899 Side 49,

Almindelig Skovskade (*Garrulus glandarius* L.) er almindelig i Egeskove. Kjærbølling fortæller om den, at den

efterligner alle andre Fugles Lokkestemmer, samt at den mjevner som en Kat og vrinsker som en Hest.

Der fortælles om den, at den samler Vinterforraad; men den gemmer det saa godt, at den ikke kan finde det igen.

P. Herschend tror, at den er meget skarnagtig overfor andre Fugle. Han har set en Skovskade gøre Forsøg paa at plyndre en Solsorts Rede, hvori der var fire Unger. Begge Redens Forældre kom hinanden til Hjælp, og nu lykkes det dem at faa Fredsforstyrrelsen fjernet.

Skovskaden er en af vore skønneste Fugle.

Almindelig Silkehale (*Ampelis garrulus* L.) er skudt og set flere Steder her paa Egnen i de senere Aar bl. a. ved Havrum og Molgjer, og den 2. Novbr. 1913 blev der ved Flemming St. skudt et Eksempel af en mindre Flok (Emil Frederiksen).

Det ser da ud til, at dens tyske Navn, Sidensvans, Seidenschwanz forsvinder for dens danske Navn Silkehale. I ældre Tider kaldtes den „Poldfugl“ med Hentydning til Toppen, „Polden“, paa dens Hoved.

Den har prægtige Farver, særlig er nogle zinnoberrøde Udvækster paa Vingerne pragtfulde. Bær fra Skoven er dens kæreste Føde, og den gik derfor ikke sjælden i Doner.

Europæisk Natravn (*Caprimulgus europæus* L.) er af Størrelse som en Gøg og har som denne Bølgelinier paa Brystet. I Uldum-Egnen ser man den kun sjælden, maaske noget fordi den først kommer frem om Natten, og dens Flugt er saa lydløs. Paa Heden skal den være almindeligere.

Den hører til vore nyttigste Fugle; thi dens Føde bestaar udelukkende af Insekter, der færdes om Natten, mest Natsommerfugle.

Natravnen er en af de faa Fugle, der slet ingen Rede bygger. Æggene henkastes under en Busk paa Jorden uden noget som helst Underlag.

Den kaldes ogsaa Aftenbakke, Natskade og Gedemalker. Det sidste Navn skal den have faaet ved, at „en havde bundet Aristoteles paa Ærmet,“ at den listede sig ind i Staldene om Natten og malkede Gederne.

Plinius skal saa efter ham have berettet den samme Krønike.

Mursejler (*Cypselus apus* L.) blev skudt ved Hesselballe midt i August 1902 af Kristian Hansen, Hesselballe Mark, og ses ofte der.

Den har Klamrefødder med alle fire Tæer rettet fremad, og den hører tilligemed Svalerne og Natravnen til

de brødnæbbede Spurvefugle, der lever af Insekter. Den gaar meget daarlig; men dens Flugt er udholdende og let. Den holder især til ved de høje Taarne i Byerne.

Her i Landet har vi tre Arter Svaler: Forstuesvale, Bysvale og Digesvale.

Forstuesvale (*Hirundo rustica* L.) med brunrød Pande og Strube og nøgne Ben; den bygger i Husene, i Lader og Stalde.

Den kommer i Reglen enkeltvis en af de sidste Dage i April; men da, som bekendt, „en Svale gør ingen Sommer“, saa regner man med, at den kommer den 2. Maj; thi „Korsmisse i Vaar (2. Maj) flyver Svale til Gaard.“

Bysvale (*Hirundo urbana* L.) er knap saa almindelig som foregaaende; den har hvid Pande og Strube og laadne Ben, og den bygger uden paa Husenes Mure, under Tag-skæg og paa fremspringende Dele af Muren.

Den har ikke saa lang en Saks i Halen som Forstuesvalen, og den holder mere til i Byerne end paa Landet, det er vel ogsaa derfor, den kaldes Bysvale.

En Svale flyver altid nedad, naar den forlader sin Rede, og den synes ikke at bryde sig om Katten, om en saadan er til Stede; den stoler ubetinget paa sine Vinger. En Ornitholog har fortalt følgende: En Gang saa han en Kat, der havde taget Plads neden under en Svalerede. Svalerne fløj urolige frem og tilbage, og Katten lod, som om den slet ikke mærkede dem; men samtidig rykkede den dog mere hen mod det Sted, hvor Svalen kom nærmest til Jorden, og med en næsten udregnet matematisk Nøjagtighed nappede den Svalen i rette Øjeblik og i største Skynding. Et godt Bevis paa Kattens Intelligens.

Digesvale (*Hirundo riparia* L.) er vor mindste Svalerart. Paa Rygsiden er den graabrun, og paa Undersiden hvid, med et brunt Baand tværs over Brystet. Benene er nøgne med stærke Klør. Halen kun lidt kløftet. Den bygger i Sandgrave, Jordskrænter og Kanten af Tørvegrave.

Svalerne jager saa godt som udelukkende i Flugten, og da deres Føde mest bestaar af skadelige Insekter, gør de megen Gavn.

Troen paa, at Svalerne tilbringer Vinteren i Dvale i Moradser, paa Bunden af Tørvegrave og slige Steder, er vel endnu ikke helt udryddet hos os.

Graa Fluesnapper (*Muscicapa grisola* L.) ses hele Sommeren almindelig i vore Haver. Den sidder gerne paa en Gren, hvorfra den gør ganske korte Udflugter for at snappe Fluere. Den bygger almindelig ved vore Huse.

Broget Fluesnapper (*Muscicapa atricapilla* L.) ses almindelig paa Gennemtræk Foraar og Efteraar. Den yngler flere Steder her i Landet; her ved Uldum har jeg fundet dens Rede.

Misteldrossel (*Turdus viscivorus* L.) ogsaa kaldet den dobbelte Kramsfugl, ser jeg hvert Efteraar i Haverne i Uldum; men om den har ynglet der, ved jeg ikke.

Sangdrossel (*Turdus musicus* L.) yngler almindelig over alt i Skove og Hegn. Den er let kendelig ved, at den er gul under Vingerne.

Vindrossel (*Turdus iliacus* L.) er vor mindste Drosselart. Den er let kendelig ved, at den er rød under Vingerne, hvorfor den ogsaa undertiden kaldes Røddroslen. Den yngler ikke her i Danmark. Men den kommer ved Majdagstide i Flokke saa store, at man ikke sjældent kan se saa mange samlede i større Trætoppe, at Grenene ligefrem bugner af Drosler, og de opfører der deres skønne, livlige, kvindrende Koncert.

Desværre faar denne alt for snart Ende, da Fuglene kun opholder sig her en kort Tid paa Vej til deres nordlige Rugepladser. Om Efteraaret faar vi dog igen Fornøjelsen at hilse paa dem, naar de vender tilbage til deres Vinterkvarter i Syden.

Solsorten eller Sortdroslen (*Turdus merula* L.) er meget almindelig og yngler overalt i Skove og Lunde. Hannen er sort med gult Næb, og Hunnen sortebrun med lysere Strube og sort Næb. Kjærbølling omtaler den som livlig, sky, klog og forsigtig, og disse Egenskaber er ogsaa i høj Grad fremherskende hos den. Her er et lille Eksempel paa dens Intelligens.

I Vinteren 1899—1900 opholdt en Solsort — en ung Han — sig hele Vinteren i Haven ved Hesselballe Skole. Midt i Januar 1900 bjærgede den i længere Tid Føden af noget Affald, der var henkastet i Haven. Natten til den 17. Januar var der faldet et ikke helt lille Lag Sne, saa Affaldet var fuldstændig tildækket; men om Morgenen tidlig saa man Solsorten ivrig beskæftiget med at bringe Sneen til Side. Med Næbbet — ikke med Fødderne — kradsede den i Sneen, saa denne fløj til alle Sider, og inden ret længe havde den et saa dybt Hul i Sneen, at den næsten maatte staa paa Hovedet for at komme til sit kære Affald — Fiskeindvolde.

Solsorten havde altsaa ikke alene husket, at der laa Affald i Haven; men den havde endog husket nøjagtig, paa hvilket Sted det laa, og den vidste at finde det.

Der siges om Solsorten, at den tager stærkt til i Antal, og at den slutter sig mere til menneskelige Boliger, end den tidligere har gjort, saa at den altsaa bliver mere og mere tam. Dette sidste er nok sandt, og det er en simpel Følge af, at den mærker, den taales; thi „Tillid vækker Tillid“, ogsaa hos Dyrene.

Imod Uvejr søger den ind til Husene og farter urolig omkring. At den i Udvikling skulde nærme sig Rovfuglene, har næppe noget paa sig. —

Sjagger (*Turdus pilaris* L.) ses almindelig i store Flokke om Vinteren i Kærstrækningerne ved Uldum og Hesselballe.

Ringdrossel (*Turdus torquatus* L.) sjælden.

Vandstær (*Hydrobata cinclus* L.). Den 17. April 1905 saa Lærerinde Astrid Kristensen — den Gang i Houen — 2 Vandstær, der hele Dagen opholdt sig i Haven ved Houen Skole. Der er Aaløb og Mølledam ved Skolen.

Den blev skudt den 8. Novbr. 1901 ved Stids Mølle af daværende Forpagter, Landbrugskandidat J. Jespersen. P. Herschend anfører den som skudt i Haven ved Herschendsgave.

Hvid Vipstjært (*Motacilla alba* L.), Havresæd, kommer midt i April og

Gul Vipstjært (*Motacilla flava* L.), Bygsæd, kommer nogle Dage senere. —

Angaaende de mange smaa Sangere maa jeg henvise til mine Optegnelser 1899, da der ellers vil blive for mange Gentagelser.

Musvit-Mejse (*Parus major* L.) hører ligesom alle Mejslerne til vore nyttigste Fugle, og den er tillige en af vore smukkeste. Hovedet og Forhalsen er sort, Tindingerne hvide, Ryggen olivengrøn, Bryst og Bug gule med et langsgaaende sort Baand.

I Vintertiden tyer den ind i Haverne, og man ser da den livlige Fugl i travl Virksomhed op og ned ad Frugttræerne, ivrig søgende efter de skadelige Insekters Æg, Larver og Pupper, og stor er den Gavn, den derved udretter.

Den er en stor Elsker af Kød, og kaldes derfor ogsaa undertiden Kødfugl eller Kødmejsje; lægger man lidt Aadsel ud i Haven, skal Musvitten snart indfinde sig for at gøre sig til Gode. Andre kalder den Bifugl, fordi der siges, at den efterstræber Bierne.

Det skal have været Musvit-Mejsen, der gav Ingemann Impulsen til Sangen: „I Sne staar Urt og Busk i Skjul.“ Den sad i Sneen udenfor Ingemanns Vinduer, rystede sine

smaa Vinger og sang sit Kvivit, Kvivit! og det lød for Ingemann, som sang den: „Giv Tid, giv Tid!“

Halemejse (*Parus caudatus* L.). Den 23. Januar 1913, da Jorden var stærkt belagt med Sne, saas en mindre Flok i Haven ved Hesselballe Skole. Den ses nu og da der paa Egnen, dog ingenlunde hver Vinter.

Kornværpling (*Emberiza miliaria* L.) er meget tillidsfuld. Den 24. Juli 1900 saa jeg en Kornlærke ved Kanten af en Vejgrøft ivrig og tillidsfuldt beskæftiget med at samle vissent Græs til sin Rede. Jeg stod den ganske nær, jeg paa den ene Side af Grøften og den paa den anden. Da jeg havde betragtet den lidt, blev den dog mistænksom og fjernede sig 5—6 Alen ind paa Marken; men den kom dog straks igen for at hente Materialet. Den havde altsaa saa megen Intelligens, at den efter at have fjernet sig endnu huskede, hvor Materialet laa, og hentede det.

Kærnebider (*Coccothraustes vulgaris* Steph.) ses ikke saa sjældent om Vinteren i det store Tjørnehegn ved Haven ved Hesselballe Skole.

Almindelig Gærdesmutte (*Troglodytes parvulus* Kock). Den er vor næstmindste Fugl; kun Fuglekongen er mindre. Den er kendt under Navnet „lille Tomas i Gærdet.“ Den kaldes ogsaa „Musebroderen“, fordi den ved sin Størrelse, eller maaske rettere ved sin Lidenhed, sine Fagter, og ved sin hele Maade at te sig paa, meget minder om Musen, især naar man ser den smutte mellem Trærødder ved Skovdiger, Bredden af Bække o. s. v.

Almindelig Træpikker (*Certhia familiaris* L.) kaldes ogsaa Træløber. Den er almindelig i Skovene. Der ser man den vævre lille, brogede Træpikker eller Træløber i travl Virksomhed med at undersøge enhver Sprække i Træerne og deres Bark for at rense disse for Insekter og Larver.

Den begynder altid sin Vandring ved Træets Rod; den gaar opad, og naar den er naaet Toppen, flyver den hurtig ned til Roden af det næste Træ og begynder atter Vandringen opad, stadig støttende sig til sin Hale. Saa travlt har den, at den næppe faar Tid til at give os et lille Pip.

Kun meget sjældent ser man den forlade sin Skov og komme ind til Byerne.

Europæisk Spætmejse (*Sitta europæa* L.) er et Mellemlid mellem en Spætte og en Mejse, og derfor kaldes den ogsaa Spætmejse. Som forannævnte foretager den ogsaa Vandringer ad Træstammerne efter Insekter og deres Larver;

men den gaar altid den modsatte Vej, saa den begynder ved Toppen og vandrer nedad.

Husspurven (*Passer domesticus* L.).

Da jeg i Ferien 1899 var paa Kursus i København og boede i Rørholmegade Nr. 18, boede der en gammel Mand i en Lejlighed lige over for mine Vinduer. Denne gamle Mand fodrede hver Morgen Graaspurvene ved at lægge Kagesmuld paa Skyllstenene udenfor sit Vindue. Det kan nok være, Spurvene gottede sig, og de mødte hver Dag i den tidlige Morgenstund for at se, om de snart skulde have deres Føde. De var altsaa saa intelligente, at de meget godt huskede fra den ene Dag til den anden; ja de vidste endog paa hvilken Tid af Dagen, der vankede Føde til dem.

En og anden vil maaske sige, at det var Instinkt, der ledede Spurvene. Man faar kalde det, hvad man vil; det vidnede i hvert Fald om, at Spurvene huskede ganske godt.

Der er ingen Tvivl om, at Fuglene — ja alle Dyr — er i Besiddelse af langt mere Intelligens, end man er tilbøjelig til at tillægge dem.

Mindre Korsnæb (*Loxia leucoptera* Gm.). Højskoleforstander Andreassen, Vinding Højskole, meddeler, at Flokke af denne Fugl flere Gange er set i Højskolens Have, hvor de afpillede Grankoglerne, og at den i 1909 rugede i Granskovene ved Vejle Fjord.

Almindelig Agerhøne (*Perdix cinerea* Brich.) er en ret haardnakket Standfugl, hvis Han er let kendelig ved dens kastaniebrune, hestekoformede Plet paa Brystet.

Agerhønebestanden er sikkert i betydelig Aftagen, hvad der meget maa beklages, ikke mindst af Landbruget, og der er ingen Tvivl om, at dersom vore Landmænd vidste, hvad Hjælp Agerhønsene yder dem, vilde en stor Del af den hensynsløse Søndagsjagt blive forbudt.

I Jagttiden 1911 undersøgte jeg Kroen af en Agerhøne og fandt, at den indeholdt følgende: 104 Skræppefrø, 72 Pileurtfrø samt en Mængde Kapsler af Hønsetarm og Spergel, og disse Kapsler var fulde af Frø. Endvidere fandtes i Kroen noget grønt Rug, men ikke en eneste Kærne af vore Kornsorter; dertil fortærer den en Mængde Larver og gør derved stor Gavn paa Roemarkerne.

Den gør sig altsaa betydelig fortjent af Landbruget.

Det er bekendt nok, hvor inderlig Agerhønsene slutter sig sammen i en Flok lige fra den Dag, de kommer ud af Ægget, saa inderlig, at intet formaar at skille dem, tilsynela-

dende intet; men saa hen i Marts gaar der Uro i Flokken, den Flok, der har holdt saa trofast sammen i onde som i gode Dage. Den deler sig, som jeg har set en Jæger skrive, efter den gamle Recept: „Hver ta'r sin, saa ta'er jeg min, saa faar de andre ingen.“ Flokken parrer sig ud; Kammeratskabet har faaet Ende. Der er det, der er stærkere end al Verdens Kammeratskab.

Jægere ved at fortælle om, at smaa Flokke, hvoraf Flertallet er skudt bort, har sluttet sig sammen.

Af adskillige Jægere anses det dog ikke at være heldigt, at Flokkene er alt for store til Overvintring. Flokke paa mellem 5 og 10 Stykker anses for heldigst. Er Flokken større, bliver der for mange Goldhøns; de vil saa ikke parre sig ud, siges der. Men det synes ikke let at forstaa, hvorfor de mindre Flokke skulde være tilbøjeligere til at parre sig ud end de større.

Skulde det ske, at der var for mange af samme Køn i en Flok, saa vil de mageløse sikkert nok finde sig en Mage fra en anden Flok, saa der næppe af denne Grund skulde blive Goldhøns.

Det er vel ikke af stor Betydning for en Jæger at vide, om den Agerhøne, han nedlægger, er ung eller gammel; men nogen Interesse kan det dog nok have, og det er ikke vanskeligt at afgøre. Man tager nemlig fat i Hønsens Undernæb og lader Hønen hænge frit ned; dersom saa Undernæbbet og Halsen danner en ret Vinkel, er Fuglen ung; men dersom de danner en større Bue, er den gammel.

Sjældnere Sommerfugle, tagne i Skanderborgegnen.

Af A. Mikkelsen.

Flere af dem er tagne for flere Aar tilbage, men maaske deres Forekomst endda kunde have Interesse.

Pieris daplidice. Eksemplarer taget ved Hørning og Klank. (1917).

Colias palæno. 1 Eks. i Grumstrup Mose v. Hovedgaard. (⁵/₇, 1917).

Colias hyale. Et Par Eks. i Edslev v. Hørning.

- Polygonia c-album*. Et Par Eks. ved Pinds Mølle, pr. Hørning.
- Argynnis paphia*. I stort Antal ved Jexen Skov (Sommeren 1917).
- Thecla w-album*. 1 Eks. taget i Sofiendals Skov ved Ravn-sø (²⁴/₆ 1917).
- Zephyrus quercus*. Ret talrig i Jexen Skov (Sommeren 1917).
- Chrysophanus virgaurea*. Meget talrig i Sofiendals Skov (²⁴/₆ 1917).
- Lycæna argyrognomon*. 1 Eks. taget i Sønderskoven, Tor-rild pr. Odder.
- Lycæna argiolus*. 1 Eks. i Jexen Skov (August 1917).
- Hemaris fuciformis*. Et Par Eks. i Edslev v. Hørning.
- Hemaris scabiosa*. Ret alm. samme Sted.
- Plusia moneta*. Et Par Eks. i Haven ved Klank Efterskole, Galten.
- Plusia jota*. Meget talrig smst. (Begge Arter i Septbr. 1917).
- Larentia rivata*. „Smedeskov“, Galten St. (Septbr. 1917).
- Metrocampa margaritata*. 3 Eks. i Klank Efterskoles Have (Septbr. 1917).
- Boarmia repandata*. „Smedeskov“, Galten (Septbr. 1917).
- Parasemia plantaginis*. Tidligere meget alm. v. Pinds Mølle, Hørning.

1913, mens jeg var Lærer paa Fyn, fik jeg bragt et meget stort og smukt Eks. af *Acherontia atropos*. Den havde forvildet sig ind i et Vindue i Vantinge (Ringegnen), hvorfor den matte bøde med Livet.

Kamp mellem Hveps og Sommerfugl. En saadan var jeg Vidne til i Sommeren 1917. En Gede-hams (*Vespa rufa*) havde faaet fat i en Sommerfugl (*Pieris napi*), som den søgte at føre bort; men Vinden greb fat i Sommerfuglens Vinger, og denne syntes at blive Hvepsen for vanskelig at have med at gøre. Da saa jeg pludselig en af Sommerfuglens Vinger falde. Den var overgnavet ved Roden, og de andre fulgte snart efter, hvorpaa Hvepsen fløj bort med Kroppen.

A. Mikkelsen.

Udstopning af Pattedyr og Fugle

udføres altid smukke og bedst hos

Konservator Hansen, Herning.

Telefon 335.

Skandinaviens største Præparationsforretning.

Stort og fint Lager af zoolog. Præparater.

— — Illustreret Prislister mod 10 Øre i Frimærker. — —

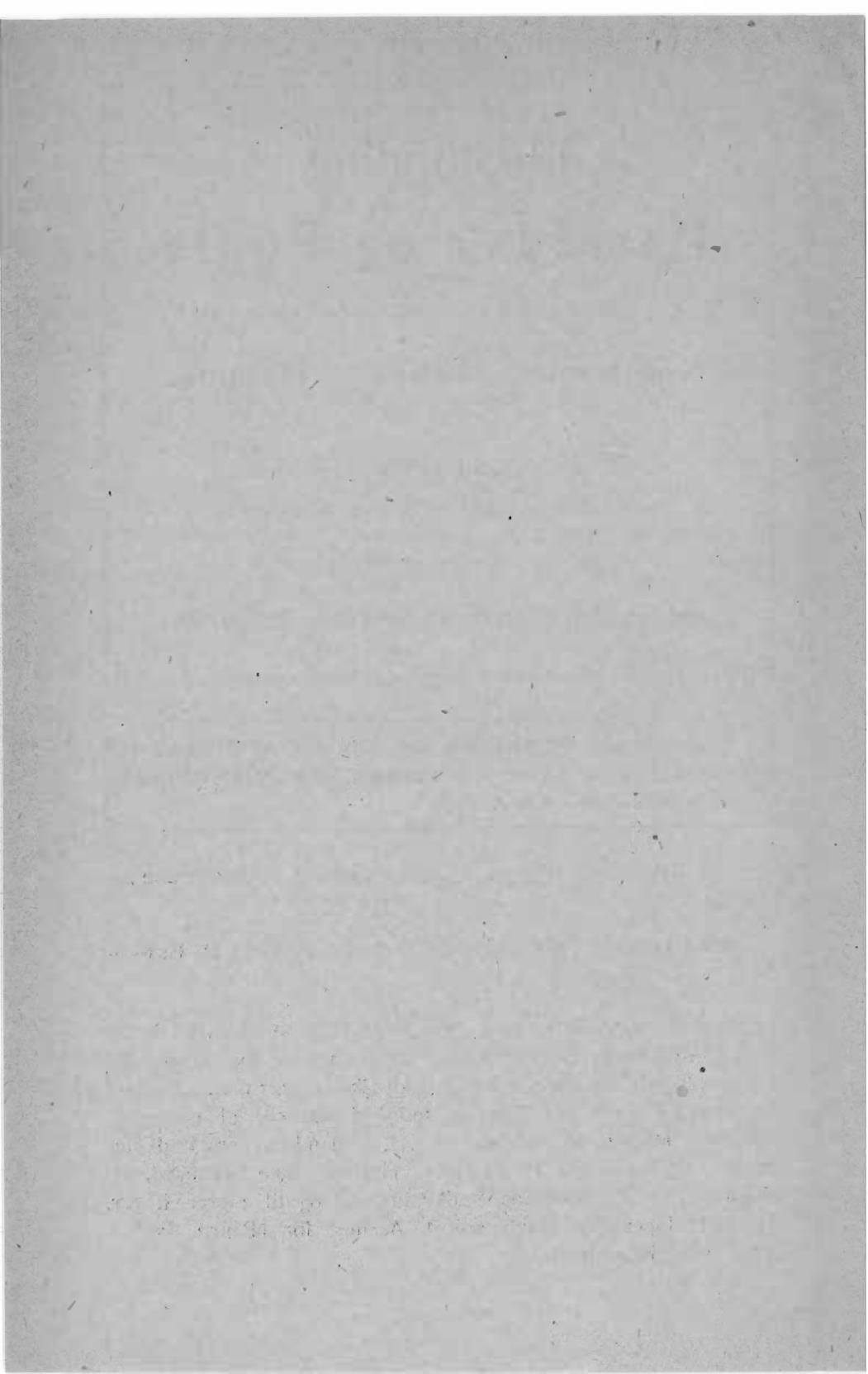
Sjældnere Pattedyr og Fugle købes til høj Pris.

**Aargangene 1911, 1912, 1913, 1914, 1915, 1916 og 1917 faas à 3
Kr. ved Henv. til Lærer V. S. Knudsen, Villa „Fyen“, Aarhus.
Enkelte Hefter koster 75 Øre.**

For Artiklernes Indhold er vedkommende Forfattere ene ansvarlige.

Manuskript til „Flora og Fauna“ bedes sendt til P. Esben-Petersen, Silkeborg.

Enhver naturinteresseret bør være Medlem af en af de tre Provsforeninger. Derved støtter man en god Sag, skaffer sig selv en Glæde og giver andre et godt Eksempel. Ethvert Medlem bør ihærdig virke for Tilgang. Indmeldelse sker til Lærer L. Saunte, Maribo, for naturh. For. f. Lolland-Falsters Vedkommende, til Lærer L. P. Jensen, Højelse, Lille Skensved, for Naturh. For. f. Sjællands Vedkommende og til Lærer J. Kr. Findal, Ingerslevs Boulevard 4, Aarhus, for Naturh. For. f. Jyllands Vedkommende.

Naturaliesamlere!

III. Priskurant Nr. 6, indeholdende Redskaber for Entomologi, Botanik, Oologi og Ornithologi, tilsendes paa Forlangende.

Harald Børgesen,

Frederiksberggade 28, København, Tlf. Central 689.

Alle Apparater og Instrumenter fremskaffes og fabrikeres. Leverandør til Københavns Universitet.

P. BROCK & Co.

— Optiske, fysiske og elektromekaniske Værksteder. —

Specialforretning i Mikroskoper.

FREDERIKSBERGGADE 38,

KØBENHAVN

Insektkasser

uden Tørv.

Størrelse $37\frac{1}{2}$ —27 cm, udvendigt Maal, med Krydsfinér-Bund og af Fyrretræ Kr. 4,00, af prima amerikansk Træ Kr. 4,50.

Insektnaale. - Billigste Priser. - Tørveplader.

Kætscherringe

eget Fabrikat.

til at lukke sammen, saa de let medføres i Lommen. Bedste og mest anbef. Kætscherring. Pris pr. Stk. Kr. 2,50.

Alle naturh. Præparater

til Skoleundervisning haves paa Lager.

Fugle og Pattedyr modtages til Udstopning.

Telefon
1011.

„AQUILA“. St. Torv
10.

Poul Nielsen, Konservator, Aarhus.

NATURENS VERDEN

udgaar under Redaktion af *Dr. phil. Ove Paulsen* med et Hefte hver Maaned.

NATURENS VERDEN har det Formaal at bringe — i saa let fattelig Form som muligt — Artikler af fremragende Fagmænd paa alle Naturvidenskabens Omraader om nye Kendsgerninger og nye Teorier, der har Krav paa Opmærksomhed.

NATURENS VERDEN støttes i sin Stræben efter at gennemføre denne Opgave af følgende Videnskabsmænd som faste Medarbejdere hver i sit Fag:

Arvelighedslære: Prof., Dr. med. *W. Johannsen*.

Astronomi: Observator *J. Braae*.

Bakteriologi og Patologi: Dr. med. *Vilh. Jensen*.

Botanik: Museumsdirektør, Dr. phil. *C. H. Ostenfeld*.

Dyrefysiologi: Magister sc. *Rich. Ege*.

Elektroteknik: Prof. *P. O. Pedersen*.

Etnografi og Geografi: Prof., Dr. phil. *H. P. Steensby*.

Fysik: Dr. phil. *H. M. Hansen*.

Geologi: Dr. phil. *V. Normann*.

Gæringsfysiologi og Næringsmiddellære: Prof., Dr. phil. *Orla-Jensen*.

Immunitetslære og Serologi: Prof., Dr. med. *C. O. Jensen*.

Kemi: Dr. phil. *Knud Estrup*.

Teknisk Kemi: Dr. phil. *Carl Jacobsen*.

Metereologi: Dr. phil. *J. N. Nielsen*.

Plantefysiologi: Prof., Dr. phil. *Fr. Weis*.

Plantepatologi og Landbrugsbotanik: Prof., Dr. phil. *F. Kolpin Ravn*.

Eksperimentel Psykologi: Prof., Dr. phil. *Alfr. Lehmann*.

Teknologi: Ingeniør, cand. polyt. *Erik Falck*.

Zoologi: Prof. *Ad. S. Jensen*.

Zoologi (Leddyr): Dr. phil. *C. Wesenberg-Lund*.

NATURENS VERDEN vil i det kommende Aar bringe Artikler bl. a. om følgende Emner:

Astronomi: Nyere Undersøgelser over Solen. Kometernes Oprindelse. Den fotoelektriske Lysstyrkemaalings Anvendelse i Astronomien.

Fysik og Kemi: Magnetismens Natur. Den elektriske Bues Elektronteori. Om Fremstilling af kolloide Opløsninger. Hvorpaa beror Melets Bageevne? Om Grundstoffernes periodiske System. Etc.

Geografi og Etnografi: Kulturlag og Kulturstrømme. Istidsrelikter i det kaspiske Hav.

Biologiske Fag: En ny Kæmpefugl fra Nordamerika. Blodsugende Fluelarver. Om Fedtudvinding af Plankton. Begrebet Instinkt. Opfattelsen af successive Sansesepaavirkninger. Vore fire Kornsorters Historie. Etc. etc.

I en særlig Rubrik, „**Institutioner og Foreninger**“, meddeles Oplysninger om Tidsskrifters Indhold, om Musæer og Udstillinger, om Laboratoriets Arbejde. Ogsaa herved haaber man at bringe Naturforskere og Publikum hinanden nærmere — hvilket er Maalet for NATURENS VERDEN.

Abonnementet, bindende for en Aargang, tegnes i alle Boglader. Prisen er 2 Kroner pr. Kvartal.

GYLDENDALSKE BOGHANDEL